

IN MEMORIAM*

STEVAN DORONJSKI

Steva nincs többé köztünk. A halál néhány hónappal az után ragadta el, hogy teljesítette két évig tartó, rendkívüli erőfeszítéseket igénylő megbízatását. Amíg Titót helyettesítette a JSZSZK Elnökségében, ezt követően pedig a JKSZ Elnökségében, betegsége nem jelentkezett. Mint-ha a természet számításából, a véletlenszerűség játéka folytán — teljesít-hette hazánk és pártunk iránti legfelelősségteljesebb kötelességeit. Jólle-het az idő tájt állandóan rendkívül súlyos pszichikai és fizikai megterhe-lés alatt dolgozott, egészségi állapotára nem panaszkodott. Csak néha említette, hogy fáradt.

És most elveszítettük, mindörökre. Halála, családjával együtt bennün-ket, egykori harcostársait, elvtársait és közeli barátait is fájdalmasan sújt, akik nagyra becsültük és szerettük őt.

Ha egy pillanatra megpróbálunk elszakadni a valóságtól, hogy meg-kíséreljük összefoglalni és felmérni Stevan Doronjski életművét, mindaz mellett, ami szemmel láthatót alkotott, amit beépített a forradalomba, társadalmunkba, elénk tárulnak mindazok a magas erkölcsi és emberi értékek, melyek kiváltképp tiszteletet ébresztenek, amelyek emlékét őriz-ni kell.

Több mint négy évtizedes kitartó és odaadó munkával teli életútján, Steva a munkásmozgalomban munkásságával vív ki magának hírnevet, a forradalmi harcban fokról-fokra bizonyítja önmagát.

A társadalom és önmaga átalakulásának mozgató erejét Steva már tanulmányai idején a marxista ideológiában leli meg, felismeri, hogy az értelmiség és a tudomány sorsa összefügg a társadalmi fejlődés hordo-zójának, a munkásosztálynak a sorsával; a tudomány és a forradalom céljainak összefonódásával, sőt azonosulásával.

* A Létünk 5-ös száma már nyomdában volt, amikor bekövetkezett Stevan Do-ronjski elvtárs halála. Az elhunyt Doronjski elvtárs sokoldalú munkásságával a Létünk hasábjain még foglalkozunk majd. Mostani számunkban közöljük Stanka Vese-linov megemlékezését, amelyet a belgrádi NIN-nek írt.

Ettől kezdve, élete végéig kitarat ezen az úton, a meggyőződéses forradalmár világos eszmei és társadalmi tájékozódóképességével és önfeláldozásával. De még tovább is jut. A forradalmi harcban edződve és fejlődve, olyan képességeit bontakoztatja ki, melyek Jugoszlávia politikai vezetőségének legfelelősebb megbízatásaira teszik alkalmassá.

A magán- és közéletben tanúsított úgyszólván puritán szerénysége, önmaga iránti szigora nemcsak érzékeny és bonyolult természetének megnyilvánulása volt. Az akarat, a szándékok és ambíciók tudatos fegyelme, első nyilvános szerepléseitől kezdve egy nagy humanista forradalmár és alkotó erkölcsi elveit tükrözte, aki mélyen átérzi mindannak egyéni és társadalmi felelősségét, amit és ahogy cselekszik.

Negyven évvel ezelőtt találkoztam vele először, a fegyveres felkelés napjaiban, Szerémségben. A SKOJ vezetői voltunk a népfelszabadító háború első éveiben.

Már a fegyveres harc kezdetén, huszonkét életével, megnyilvánultak rendkívüli politikai személyisége jellemző képességei. Éles elméjéhez érző szív párosult. Türelmes, higgadt és mérsékelt volt, nem volt tola-kodó, jól ismerte a párt irányvonalát — meggyőzően hatott minden munkakörben. Munkatársaival és a néppel spontán, szívélyes és közvetlen kapcsolatot tudott teremteni, olyan kapcsolatot, mely serkent és bátorít. Fellépésével és magatartásával magával tudta ragadni a mozgalomhoz csatlakozó embereket, akik vállalták a harcot, a hősi halált.

Amivel bennünket, fegyvertársait különösen magához fűzött, az a megértés és megbecsülés volt. Ez őszinte barátsággá fejlődött és ez a barátság napjainkig tartott.

A felszabadító harcban és forradalomban éppúgy, mint a szocialista társadalom háború utáni fejlődésében, Steva folyamatosan fejlődött és tanúsította vezetői képességeit.

Hogy megértsük, hogyan válhatott Jugoszláviának ilyen nagy és erős politikai személyiségévé, ismernünk kell a kort, azokat az eszmei és erkölcsi értékeket, melyek a mi nemzedékünket befolyásolták, amelyek felkészítették a sorsdöntő történelmi feladatok teljesítésére, a forradalomra. A forradalom gyorsan változtatta az emberek tudatát, az embereket egészében véve, a forradalomban gyorsan fejlődtek a káderek. Akkor tudatosan és önként vállaltuk a lemondást és a felelősséget. Steva eszmei álláspontjaival hatott, de személyes tekintélyével is, ami forradalmi lelkesedéséből és harcoságából fakadt, erkölcsi elveiből, amiknek meghatározója a munka és a kötelesség tisztelete, az önfeláldozás vállalása volt — a szabadságért az élet feláldozását is vállalva.

Eszmei irányultsága, ami tehetséggel és a humanista forradalmár szilárd erkölcsével párosult, olyan mértékben áthatotta egész lényét, hogy soha, még a keserűség pillanataiban sem választotta külön saját sorsát a társadalom, a dolgozó ember sorsától. Lelkiismeretes és kreatív személyisége bizalmat keltett — mindenekelőtt tudásával, széles műveltségével, és mindenekfelett becsületességével, gondolatai és tettei merészségével.

Steva lelkivilágát és gyakorlati tevékenységét a széles érdeklődési kör jellemezte: a gazdaság problémáitól a korszerű mezőgazdaság jelentőségéig és a társadalmi gazdaságban betöltött szerepéig; Vajdaság és Jugoszlávia nemzeti és nemzetiségei közötti egyenjogúság megteremtésétől az autonómia alkotmányos rendezéséig, a köztársaságok és tartományok viszonyáig, föderatív, öngazgatású közösségünkben; a szocialista eszmék és a tudomány új vívmányainak figyelemmel kísérésétől a művelődés és a művészet szubtilis kérdéseinek elemzéséig. A társadalom különböző területeit érintő kérdésekben nyilvánított véleménye nemcsak szellemi gazdagságról tanúskodik, hanem az öngazgatási rendszerünkbe illő megoldások felkutatására irányuló törekvéseiről is.

Steva egyik legnagyobb erénye az volt, hogy a legmagasabb pozícióban is szerény és egyszerű maradt, olyan közvetlen az emberekhez, elvtársaihoz, mint SKOJ-tag korában.

Titkos és utolsó vágyainak egyike az volt, hogy öngazgatású társadalmunk gyakorlatát, a Kommunisták Szövetsége szerepét kutassa, hogy ezt megkísérelje elméletileg feldolgozni. A halál gátat vetett tervei és törekvései megvalósítása útjába.

Mint Tito nemzedékének minden forradalmára, Steva is része volt a mozgalomnak, amelyhez tartozott, amelyből felnőtt. Amit a forradalomért tett és adott — és mindene a forradalomé volt: elméje, tudása, közel fél évszázados önzetlen, áldozatkész munkássága, szellemi és fizikai energiájának minden paránya —, amit egyszóval életműnek nevezünk, tartósan fennmarad.

Stanka Veselinov